

Το «τάβλι» της Τουρκίας με Ευρώπη και Ρωσία

Ξένοι τουρκολόγοι μιλούν στην «Κ»

Του ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Η Τουρκία δεν θα μπορούσε να τα είχε πάει καλύτερα με την Ευρώπη και τη Ρωσία, ενισχύοντας έτσι αργά και σταθερά την περιφερειακή της ισχύ. Ολα δείχνουν ότι Ρώσοι και Τούρκοι θα προστατεύσουν τη συνεργασία τους ακόμα κι αν η Ουάσιγκτον και η Αγκυρα διαμορφώσουν μια νέα ισορροπία στις αμερικανοτουρκικές σχέσεις. Την ίδια ώρα, σημαντικές χώρες, όπως η Ισπανία, η Ιταλία και η Γερμανία, ενισχύουν τις διμερείς σχέσεις τους με την Τουρκία «απαλλαγμένες» από την υποχρέωση να υποστηρίζουν μια κοινή ευρωπαϊκή πολιτική. Από την άλλη πλευρά δεν υπάρχει σήμερα από τη στιγμή που το ενταξιακό πλαίσιο δεν υφίσταται πλέον ως οργανωτική αρχή των ευρωτουρκικών σχέσεων.

Ωστόσο, το εγγύς μέλλον μπορεί να περιέχει μεταβολές. Η πολιτική που θα ακολουθήσει η νέα γερμανική κυβέρνηση και οι πρωτοβουλίες της γαλλικής προεδρίας της Ε.Ε. που ήδη άρχισε, μπορεί να σφυρηλατήσουν ένα νέο ευρωπαϊκό μέτωπο, αλλά η Αθήνα δεν θα πρέπει να περιμένει ούτε θεαματικές αλλαγές ούτε γρήγορες λύσεις. Η «Κ» επικοινώνησε με δύο ειδικούς για την Τουρκία, τον επικεφαλής του γερμανικού «Κέντρου Εφαρμοσμένων Μελετών για την Τουρκία» (Center for Applied Turkey Studies – CATS), Γκίντερ Ζόιφερτ, και τη συνεργάτιδά του CATS Ντάρια Ισατσένκο. Ο πρώτος αναλύει το νέο κεφάλαιο που ανοίγεται στις γερμανοτουρκικές σχέσεις και

η δεύτερη «αποκρυπτογραφεί» τη ρωσοτουρκική συνεργασία.

Ο κ. Ζόιφερτ είναι σαφής: «Η νέα γερμανική κυβέρνηση δεν θα αλλάξει τα οικονομικά συμφέροντα της Γερμανίας στην Τουρκία, ούτε θα επηρεάσει τη συνεχιζόμενη συνεργασία ανάμεσα στην Τουρκία και σε κράτη-μέλη της Ε.Ε., όπως η Ιταλία και η Ισπανία. Ουσιαστική αλλαγή στην πολιτική των Βρυξελλών απέναντι στην Τουρκία θα συμβεί μόνο αν η Αγκυρα προχωρήσει σε μια πολιτική μεγαλύτερης αντιπαράθεσης και στρατιωτικής επιθετικότητας απέναντι σε κράτη-μέλη της Ε.Ε. ή εάν η Τουρκία εξελιχθεί σε μια απόλυτη δικτατορία. Από την άλλη πλευρά θα δούμε μια σημαντική αλλαγή τόνου από το Βερολίνο, αφού οι Φιλελεύθεροι υποστηρίζουν τον

«Μπορεί να δούμε μια κρίση στις γερμανοτουρκικές σχέσεις κατά τη διάρκεια της γαλλικής προεδρίας της Ε.Ε.»

τερματισμό των συνομιλιών για ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε., ενώ οι Πράσινοι ζητούν μια πιο αυστηρή πολιτική για τα ανθρώπινα δικαιώματα και για περιορισμούς στις εξαγωγές οπλικών συστημάτων σε αυταρχικά καθεστώτα. Μπορεί λοιπόν να δούμε μια κρίση στις γερμανοτουρκικές σχέσεις κατά τη διάρκεια της γαλλικής προεδρίας της Ε.Ε.».

Πώς ερμηνεύεται η απρόσκο-

Ο Βλαντιμίρ Πούτιν με τον Ταγίπ Ερντογάν σε παλαιότερη συνάντησή τους. Ρωσία και Τουρκία «συνενοούνται» στη Συρία, στη Λιβύη, στο Ναγκόρνο-Καραμπάχ, στα Βαλκάνια και στην Ανατολική Μεσόγειο, συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου, έως τη Μαύρη Θάλασσα συμπεριλαμβανομένης της Ουκρανίας. Μιλούν στην «Κ» ο επικεφαλής του γερμανικού Κέντρου Εφαρμοσμένων Μελετών για την Τουρκία (CATS), Γκίντερ Ζόιφερτ, και η συνεργάτις του CATS Ντάρια Ισατσένκο.

«Συμφωνούν να διαφωνούν»

Η υποχώρηση της Δύσης από ολόκληρες περιοχές παρακινεί τη Ρωσία και την Τουρκία να συζητήσουν με όρους «περιφερειακής ιδιοκτησίας». Η περίφημη «δρασκελιά στην Ασία» (pivot to Asia) του Ομπάμα, αν υποθέσουμε ότι πέτυχε (κάτι για το οποίο πολλοί αμφιβάλλουν), δημιούργησε τα τελευταία χρόνια αρκετές ευκαιρίες για τις φιλόδοξες περιφερειακές δυνάμεις. «Οι ρωσοτουρκικές σχέσεις εκτείνονται σε μια πρωτοφανή περιφερειακή ατζέντα», λέει η κ. Ισατσένκο. «Οι δύο χώρες συνενοούνται στη Συρία, στη Λιβύη, στο Ναγκόρνο-Καραμπάχ, στα Βαλκάνια και στην Ανατολική Μεσόγειο, συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου, έως τη Μαύρη Θάλασσα συμπεριλαμβανομένης της Ουκρανίας. Πρόκειται κυρίως για μια συνεργασία, και όχι για συμμαχία. Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι σε όλα τα θέματα η Μόσχα σε συμφωνία με την Αγκυρα, αλλά συμφωνούν να συνενοούνται, να συντονίζουν τις θέσεις τους, να λαμβάνει υπόψη η κάθε πλευρά τις ευαισθησίες και τις διαφωνίες της άλλης. Γνωρίζουν τις ευαισθησίες, ισορροπεί μεταξύ τους και δεν θέλουν να τις διαταράξουν».

πτη εμπάθουση των σχέσεων της Τουρκίας με κράτη όπως η Ισπανία και η Ιταλία; Κατόρθωσε η Τουρκία να διαιρέσει την Ευρώπη; «Η αιτία αυτών των εξελίξεων περισσότερο είναι ότι οι ενταξιακές συνομιλίες Ε.Ε. - Τουρκίας έχουν φτάσει σε αδιέξοδο και έτσι το πλαίσιο για μια κοινή ευρωπαϊκή πολιτική απέναντι στην Τουρκία έχει χάσει τη σημασία του. Κατά συνέπεια, διαφορετι-

κά οικονομικά συμφέροντα, αλλά και συμφέροντα ασφαλείας ορισμένων κρατών-μελών προπορεύονται και εμποδίζουν σήμερα τη διατύπωση μιας κοινής πολιτικής των Βρυξελλών απέναντι στην Αγκυρα. Η Ε.Ε. χρειάζεται ένα νέο πλαίσιο ή νέα πλαίσια για τις σχέσεις της με την Τουρκία, που επιτρέπει τη διαμόρφωση κοινών θέσεων και δράσεων». Ασφαλώς, το περιεχόμενο

ενός νέου πλαισίου δεν είναι σαφές, αφού η ένταξη δεν είναι πλέον «πανάκεια» για καμία πλευρά. Την ίδια ώρα, η Τουρκία, αφού έχει μεγιστοποιήσει τα οφέλη της από την πολυπραγμοσύνη της στην ευρύτερη περιοχή αξιολογώντας τις σχέσεις με τη Ρωσία, αλλά και τα κενά της Δύσης, επιχειρεί τώρα να φρεσκάρει τη σχέση της με την Ουάσιγκτον. «Η ετοιμότητα της Αγκυρας να συνεργαστεί με την Ουάσιγκτον στο Αφγανιστάν και η συνεργασία της σε θέματα ασφαλείας με την Ουκρανία και τη Ρουμανία είναι σημάδια ότι επιζητεί μια νέα ισορροπία με τις ΗΠΑ».

Δύο νέα Ακούγιου

Αυτό δεν σημαίνει ότι θα διακοπεί η σχέση αλληλεξάρτησης Τουρκίας και Ρωσίας, η οποία εκτείνεται από τη Συρία ως τον Καύκασο και περιλαμβάνει πεδία όπως η οικονομία, η ενέργεια και ο τουρισμός. «Μπορεί η ρωσοτουρκική συνεργασία να επεκταθεί σε νέα πεδία», ρωτάει την κ. Ισατσένκο. «Ένα πεδίο όπου η Τουρκία και η Ρωσία στοχεύουν να αναπτύξουν μεγαλύτερη συνεργασία είναι η αμυντική

βιομηχανία», απαντά. «Επίσης, υπάρχει μια συζήτηση για την κατασκευή δύο ακόμα σταθμών ενέργειας, μετά το Ακούγιου, το οποίο κατασκευάζεται από τη Ρωσία στην Τουρκία. Η Μόσχα ασφαλώς ενδιαφέρεται να επεκτείνει τη συνεργασία με την Αγκυρα στο στρατιωτικό πεδίο, αλλά αυτό θα εξαρτηθεί από το πώς θα εξελιχθούν οι σχέσεις Τουρκίας - ΗΠΑ».

Θα ενσπληθεί η Μόσχα αν η Αγκυρα εγκαταλείψει τους S-400; «Από την πλευρά της Ρωσίας, οι S-400 είναι μια συμφωνία που έχει ολοκληρωθεί. Οι S-400 είναι τώρα ένα ζήτημα μεταξύ της Τουρκίας και των ΗΠΑ. Για την Τουρκία είναι δύσκολο να επιστρέψει τους S-400 όχι λόγω ρωσικών δυσαρέσκειας, αλλά γιατί οι S-400 έχουν παρουσιαστεί στην κοινή γνώμη ως μια «εθνική απόφαση». Ωστόσο, πολλά παίζονται τώρα στις αμερικανοτουρκικές σχέσεις. Η αποτυχία ενός συμβιβασμού εμπειρείει το ρίσκο ότι η Τουρκία θα αναγκαστεί να απευθυνθεί στη Ρωσία για να καλύψει τις ανάγκες της σε αμυντικούς εξοπλισμούς».

Λόγο και για τις γιορτές στο Αιγαίο θέλει να έχει η Αγκυρα

Του αντιαποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ

Με ιδιαίτερη προσοχή παρατηρούν στην Αγκυρα τις διαδοχικές δηλώσεις του Κυριάκου Μητσοτάκη και του Νίκου Δένδια για την ανάγκη της άρσης της απειλής του casus belli (απειλή πολέμου), που έχει θέσει η Τουρκία προς την Ελλάδα από το 1995 σε περίπτωση της επέκτασης των χωρικών υδάτων της από 6 σε 12 ναυτικά μίλια στο Αιγαίο. Η Ελλάδα πολλές φορές στο παρελθόν έχει εκφράσει αυτή την απαίτηση, όμως στην Τουρκία τονίζουν πως τις τελευταίες εβδομάδες η ελληνική κυβέρνηση σχεδόν με κάθε ευκαιρία θέτει το συγκεκριμένο ζήτημα, και αυτό προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση. Στη γειτονική χώρα εκφράζονται και «υπόφτες» πως στην Αθήνα ενδέχεται να υπάρχουν απόψεις ότι τώρα είναι η στιγμή που μπορούν να γίνουν κάποιες κινήσεις στην περιοχή του Αιγαίου και πως ίσως μερικοί κύκλοι να θεωρούν ότι εξαιτίας των οικονομικών προβλημάτων η αντίδραση της Τουρκίας να μην είναι ιδιαίτερα σκληρή λόγω συγκυριών. Αυτός είναι και ο λόγος που οι δηλώσεις των Ελλήνων αξιωματούχων έχουν μπει στο «μικροσκόπιο» των διπλωματικών και των στρατιωτικών αρχών της γειτονικής χώρας. Εμπειροί Τούρκοι αξιωματούχοι και αναλυτές αναφέρουν ότι, παρά τις οποίες οικονομικές δυσκολίες αντιμετωπίζει η χώρα τους, θα ήταν λάθος να θεωρηθεί πως ο τουρκικός λαός αλλά και η κυβέρνηση δεν θα αντιδράσουν έντο-

να σε οποιοδήποτε γεγονός που θα βλάψει τα εθνικά συμφέροντα της Τουρκίας. Δεν θεωρείται τυχαία και πρόσφατη αναφορά του κυβερνητικού εταίρου της Τουρκίας, του προέδρου του Κόμματος Εθνικιστικής Δράσης Ντεβλέτ Μπαχτσέλι, ο οποίος στην ομιλία του στην κοινοβουλευτική ομάδα του αναφέρθηκε «σε προσπάθειες της Ελλάδας να αυξήσει τα χωρικά της ύδατα στα 12 μίλια» και απείλησε με ένταση και σκληρή αντίδραση της Τουρκίας σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί ειρήνη στο Αιγαίο.

Πάντως, στόχος της Αγκυρας

Το εντεινόμενο αίτημα της Ελλάδας για άρση του casus belli προκαλεί «υπόνοιες» στην Τουρκία για επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12 μίλια.

για το 2022 είναι να προβάλει με έντονο τρόπο ζήτημα αποστρατιωτικοποίησης των ελληνικών νησιών, να ασκήσει μεγαλύτερη πίεση στην Αθήνα, καθώς και να θέσει ζήτημα αμφισβήτησης της κυριαρχίας των νησιών τα οποία περιλαμβάνονται και κατονομάζονται στις Συνθήκες Λωζάνης και Παρισίων! Ο υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας έθεσε μάλιστα θέμα αμφισβήτησης της κυριαρχίας ελληνικών νησιών σε περίπτωση στρατιωτικοποίησής τους! Ο κ. Τσαβούσογλου σε συνέντευξη Τύπου για

Μακέτα, σε πραγματικές διαστάσεις, του «εθνικού μαχητικού» TF-X πέμπτης γενιάς που σχεδιάζει να κατασκευάσει η Τουρκία. Για την κατασκευή του είναι έτοιμη να συνεργαστεί με το Αζερμπαϊτζάν και το Πακιστάν, ενώ ανοιχτό είναι και το ενδεχόμενο για συνεργασία με το Μπανγκλαντές, την Ινδονησία και τη Μαλαισία.

τον απολογισμό του 2021 είχε αναφέρει: «Δεν αφήσαμε κενά σε σημαντικά θέματα, συμπεριλαμβανομένων των παραβιάσεων του αποστρατιωτικοποιημένου καθεστώτος των νησιών στο Αιγαίο, τόσο σε επίπεδο διπλωματίας όσο και σε επίπεδο παρουσίας. Σε αυτό το πλαίσιο, στείλαμε επιστολή στον ΟΗΕ και σημειώσαμε ότι το ζήτημα της κυριαρχίας θα καταστεί επίσης συζητήσιμο, σε περίπτωση παραβίασης του αποστρατιωτικοποιημένου καθεστώτος των νησιών». Στην Αγκυρα, η εγγύτητα

των ελληνικών νησιών στα τουρκικά παράλια θεωρείται πως είναι ένας λόγος για τον οποίο η Τουρκία μπορεί να παρεμβαίνει με οποιονδήποτε τρόπο! Οι δηλώσεις του υπουργού Αμυνας Χουλουσί Ακάρ είναι ξεκάθαρο δείγμα της τουρκικής πολιτικής. Σε επίσημο βίντεο του υπουργείου Αμυνας της Τουρκίας αρχικά εμφανίστηκαν οι δηλώσεις που έκανε ο Ακάρ στις 24 Δεκεμβρίου πως το Καστελλόριζο είναι σε απόσταση 1.950 μέτρων από την Τουρκία και οι σπουδαστές της Ακαδημίας Πολέμου μπορούν

να φτάσουν εκεί κολυμπώντας. Στη συνέχεια το βίντεο έδειχνε Τούρκους σπουδαστές να κολυμπούν την απόσταση αυτή στο εκπαιδευτικό κέντρο της Τούζλα, σε μια προσπάθεια υπόνοιας πως «φτάνουν στο Καστελλόριζο κολυμπώντας». Ο κ. Ακάρ έθεσε και με διαφορετικό τρόπο ζήτημα ελέγχου του Αιγαίου, με την Αγκυρα να θεωρεί πως έχει λόγο στις περιοχές που βρίσκονται κοντά στα σύνορά της. «Κάνουν τελετές εορτασμών στη Χίο, στη Σάμο στο στόμα μας. Αυτό είναι πρόκληση», επισήμανε ο κ. Ακάρ αναφερόμενος στις τελετές εορτασμού της ένταξης των νησιών αυτών στην ελληνική επικράτεια. Παρόμοιες ενστάσεις έχουν εκφράσει οι αξιωματούχοι της Τουρκίας για την παρουσία των στρατιωτικών δυνάμεων στην Αλεξανδρούπολη, τονίζοντας πως «η πόλη αυτή βρίσκεται σε απόσταση μόλις 40 χλμ. από τα σύνορα της Τουρκίας».

Κατάρ και Εμιράτα

Οι περισσότεροι πολιτικοί αναλυτές της Τουρκίας εν τω μεταξύ, εκτιμούν πως ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν προσπαθεί να προσεγγίσει το Κατάρ και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα με στόχο τις επενδύσεις τους που θα του δώσουν «οικονομική ανάσα». Αυτό που σίγουρα προκαλεί ενδιαφέρον είναι πως οι περισσότερες επενδυτικές προσεγγίσεις της Τουρκίας δεν έχουν στόχο τη Δύση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το «εθνικό μαχητικό TF-X» που σχεδιάζει να κατασκευάσει η Τουρκία. Ο